

Milewski, Jan Jerzy

Stan związków zawodowych w powiecie ostrołęckim w 1938 roku

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 13, 133-138

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan Jerzy Milewski
(Uniwersytet w Białymstoku)

Stan związków zawodowych w powiecie ostrołęckim w 1938 roku

8 lipca 1935 r. sejm RP uchwalił nową ordynację wyborczą do parlamentu, która zastępowała obowiązujący dotychczas system głosowania na listy. Od tej pory miano głosować na osoby umieszczone na jednej liście wyborczej. W nowej ordynacji wyborczej bardzo ważną rolę odgrywało zgromadzenie okręgowe, które właśnie ustalało ową listę kandydatów w swoim okręgu. W skład zgromadzenia wchodził delegaci samorządu terytorialnego (rad gminnych, miejskich i powiatowych), samorządu gospodarczego, organizacji kobiecych i zawodowych wybrani przez odpowiednie terytorialnie Izby Rolnicze, Izby Przemysłowo-Handlowe, Izby Rzemieślnicze oraz organizacje zawodowe pracowników fizycznych i umysłowych. Ponadto delegata do zgromadzenia okręgowego mogło zgłosić minimum 500 wyborców. Ta sama ordynacja obowiązywała w kolejnych wyborach do sejmu, które odbyły się 6 listopada 1938 r.

Aby ustalić liczbę miejsc, które przypadają na poszczególne centrale związkowe, władze administracyjne sporządzały sprawozdania dotyczące ich stanu organizacyjnego na danym terenie. Takie właśnie zestawienia dotyczące związków zawodowych w powiecie ostrołęckim przygotował przed wyborami w 1938 r. starosta dr Józef Świątkiewicz. Zachowały się one w Państwowym Archiwum Obwodowym w Grodnie (Republika Białoruś) w zespole „Okręgowa Komisja Wyborcza (wybory do Sejmu RP w 1938 r.). Okręg nr 44 Grodno, woj. białostockie” (f. 68) i stanowią interesujący przyczynek do dziejów powiatu w końcu okresu międzywojennego.

Powiat ostrołęcki wraz z pow. łomżyńskim tworzył wówczas okręg wyborczy nr 42 z siedzibą w Łomży. Według zarządzenia wojewody białostockiego z 17 września 1938 r. samorząd terytorialny pow. ostrołęckiego wybierał do zgromadzenia okręgowego 31 delegatów, w tym Rada Powiatowa - 6, Rada Miejska Ostrołęki - 3, rady gminne - po 2 (z wyjątkiem najmniejszych gmin - Czarnia i Piski - które wybierały po 1 delegacie). Z ramienia samorządu gospodarczego wybierano przedstawicieli na cały okręg przez: Radę Izby Rolniczej w Białymstoku (7 osób), Izbę Handlowo-Przemysłową w Wilnie (7) i Izbę Rzemieślniczą w Białymstoku (4).

Związki zawodowe wybierały delegatów (według central związkowych)

w okręgu w następującej ilości: pracownicy fizyczni - 8 delegatów (w tym ze Związku Stowarzyszeń Zawodowych - 6 i „Pracy Polskiej” - 2), pracownicy umysłowi - 4 (w tym 3 ze Związku Nauczycielstwa Polskiego i 1 ze Związku Zawodowego Pracowników Samorządu Terytorialnego)¹.

Z pow. ostrołęckiego delegatami związków zawodowych do zgromadzenia okręgowego zostali wybrani: 1) Józef Komor - nauczyciel z Ostrołęki, członek Związku Nauczycielstwa Polskiego, 2) Antoni Dziergowski - ślusarz z Ostrołęki, zwolennik Polskiej Partii Socjalistycznej, 3) Władysław Ceglarski - pomocnik maszynisty z Ostrołęki, również zwolennik PPS².

W publikowanych zestawieniach wprowadzono jedną zmianę - pominięto, jako nie wnoszącą nic nowego, rubrykę „Ilość członków nie płacących składek”. Uczyniono to dla lepszej przejrzystości tabel, a ilość członków nie płacących składek i tak można obliczyć porównując dwie inne rubryki.

Uwagi dotyczące postaci zewnętrznej tekstu podano w przypisach tekstowych oznaczonych małymi literami alfabetu. Uwagi odnoszące się zaś do treści publikowanych materiałów źródłowych zamieszczono w przypisach rzeczowych oznaczonych liczbami.

Przypisy:

¹Państwow Archiwum Obwodowe w Grodnie (dalej: PAOG), f 68, op. 1, d. 1, k. 80, 87-90; „Białostocki Dziennik Wojewódzki”, 17 IX 1938, nr 16, s. 762-764.

²PAOG, f. 68, op. 1, d. 2, k. 183.

Starostwo Powiatowe Ostrołęckie

Wykaz organizacji zawodowych pracowników umysłowych

Lp.	Nazwa statutowa związku	Siedziba oddziału i adres	Data założenia	Skład zarządu oddziału	Ogólna ilość członków	Ilość członków placących składki	Uwagi
1.	Związek Nauczycielstwa Polskiego (oddział)	Ostrołęka ul. Kilińskiego	1922 r.	Prezes: Hermakowicz Stanisław Wiceprezes: Głuszcz Jan Skarbnik: Komor Józef Sekretarz: Głuszcz Jan Członkowie: Kruśzewski Aleksander Baranowski Jan	174	174	OZN, PPS, bezp.
2.	Związek Zawodowy Pracowników Samorządu Terytorialnego (oddział)	m. Ostrołęka Wydział Powiatowy	14 XII 1933 r.	Prezes: Chojnacki Andrzej Wiceprezes: Gardocki Paweł Skarbnik: Sznajtko Julian Sekretarz: Krąbel Marcin	42	42	Prorządowy
3.	Zrzeszenie Związków Zawodowych Pracowników Miejskich Rzeczypospolitej Polskiej (oddział)	-	-	-	-	-	Nieczynne od 1 IV 1938 r. Prezes w więzieniu, inni członkowie Zarządu zrzekli się swoich mandatów.*
4.	Związek Pracowników Skarbowych Rzeczypospolitej Polskiej (kolo)	m. Ostrołęka Urząd Skarbowy	28 III 1938 r.	Prezes: vacat Wiceprezes: Stebnicki Mikołaj Sekretarz: Zieliński Kazimierz Skarbnik: Sarnowski Stanisław Członek: Kleczkowski Henryk	30	23	Prorządowy
5.	Związek Urzędników Kolejowych (oddział)	st. Ostrołęka ul. Kościuski	1922 r.	Prezes: Kurdwanowski Jan Wiceprezes: Bukowski Mirosław Sekretarz: Gruzka Stefan Członek: Pułk Stanisław	37	37	SN, prorządowy

Ostrołęka, dnia 16 września 1938 r.

Starosta Powiatowy
Dr Józef Świątkiewicz

sygn.: f. 68, op. 1, d. 1, k. 82.

a-a Dopisek ręczny

Starostwo Powiatowe Ostrołęckie

Wykaz innych ugrupowań zawodowych

Lp.	Nazwa statutowa związku	Siedziba oddziału i adres	Data założenia	Skład zarządu oddziału	Ogólna ilość członków	Ilość członków placacych składki	Uwagi
1.	Centralny Związek Rzemieślników Żydów (oddział)	Ostrołęka ul. Farna 24	26 IX 1927 r.	Prezes: Szejter Móreck Wiceprezes: Wyłozny Aron Skarbnik: Brum Szoel Sekretarz: Lachowicz Chaim Członek: Sikba Chaim	100	2	Poale-Syjun
2.	Związek Kolejowych Pracowników Drogowych (oddział)	st. Ostrołęka ul. Piłsudskiego 84	1936 r.	Prezes: Wójcicki Jan Wiceprezes: Luczak Jan Skarbnik: Borkowski Aleksander Sekretarz: Masłowski Jan	34	34	apolityczni, PPS, prorządowi
3.	Związek Kolejowych Pracowników Drogowych (oddział)	st. Grabowo (odcinek drogowy)	18 IV 1936 r.	Prezes: Sobotek Zygmunt Skarbnik: Cyryłowski Tomasz Sekretarz: Zawisza Tadeusz Członkowie: Tomiak Antoni Fila Bolesław	17	17	apolityczni, PPS, prorządowi
4.	Związek Kolejowych Pracowników Drogowych (oddział)	st. kol. Pasięki	4 III 1936 r.	Prezes: Zembralski Stefen Wiceprezes: Maik Franciszek Skarbnik: Lenda Józef Sekretarz: Zych Alfons	19	18	apolityczni, PPS, prorządowi
5.	Związek Bezpartyjny Zawodowych Maszynistów Kolejowych (oddział)	st. Ostrołęka ul. Kościuszki 8	22 I 1934 r.	Prezes: Filiczak Karol Wiceprezes: vcat Skarbnik: Mierzejewski Józef Sekretarz: Białobrzewski Stanisław Członkowie: Wyszczkowski Jan Wróbel Mieczysław	30	30	bezpartyjni

Ostrołęka, dnia 16 września 1938 r.

Starosta Powiatowy
Dr Józef Świętkiewicz

sygn.: f. 68, op. 1, d. 1, k. 83

Starostwo Powiatowe Ostrołęckie

Wykaz Związków Stowarzyszeń Zawodowych (klasowy ruch zawodowy)

I.p.	Nazwa statutowa związku	Siedziba oddziału i adres	Data założenia	Skład zarządu oddziału	Ogólna ilość członków	Ilość Członków placących składki	Uwagi
1.	Związek Zawodowy Przemysłu Spożywczego w Polsce (oddział)	-	-	-	-	-	Nieczynny od 1937 roku.
2.	Związek Zawodowy Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej (oddział)	st. Ostrołęka ul. Piłsudskiego 41	8 XII 1918 r.	Prezes: Dzierżowski Antoni Wiceprezes: Malinowski Feliks Skarbnik: Rydzewski Piotr Sekretarz: Markowski Leon Członkowie: Kowalewski Władysław	235	235	PPS
3.	Związek Zawodowy Pracowników Kolejowych Rzeczypospolitej Polskiej (oddział)	os. Myszyniec [ul.] J. Piłsudskiego 51	8 XII 1918 r.	Prezes: Ceglas Władysław Skarbnik: Ruppel Jan Sekretarz: Piasecki Stanisław Członkowie: Nułkiewicz Henryk Koszycki Władysław	69	69	PPS
4.	Związek Zawodowy Maszynistów Kolejowych w Polsce (oddział)	st. Ostrołęka ul. Kościuszki 73	1922 r.	Prezes: Napiórkowski Feliks Skarbnik: Wojas Franciszek Sekretarz: Horosz Władysław Członkowie: Szkuć Mikołaj Borowski Józef	17	17	PPS
5.	Związek Zawodowy Robników Przemysłu Odrzutowego (oddział)	Ostrołęka Plac 3-go Maja 15	1934 r.	Prezes: Czerwin Abram Skarbnik: Nagórny Auszel Sekretarz: Lubczyński Pejsach Członkowie: Młynarz Estera Skalka Abram	43	25	PPS, Bund, KPZB ¹ , Poale-Syjon ²
6.	Związek Zawodowy Robników Przemysłu Odrzutowo-Konfakcyjnego (oddział)	-	-	-	-	-	Od 1937 roku nieczynny.

Ostrołęka, dnia 16 września 1938 r.

Starosta Powiatowy
Dr Józef Świątkiewicz

sygn.: f. 68, op. 1, d. 1, k. 86.

¹ Na terenie Ostrołęki nie działała KPZB (Komunistyczna Partia Zachodniej Białorusi). Być może ta uwaga była spowodowana tym, że któryś z członków związku był notowany wcześniej (na innym terenie) jako osoba związana z KPZB.

² Starosta, nieestety ani w tym przypadku, ani w następnych, nie precyzuje o którą syjonistyczno-socjalistyczną partię chodzi: Poale Syjon-Prawica czy Poale Syjon-Lewica?

Zjednoczenie Zawodowe „Praca Polska” w Rzeczypospolitej Polskiej

Lp.	Nazwa statutowa związku	Siedziba oddziału i adres	Data założenia	Skład zarządu oddziału	Ogólna ilość członków	Ilość członków płacących składki	Uwagi
1.	Związek Zawodowy Robotników Budowlanych, Drzewnych, Ceramicznych i Ziemiennych (oddział)	wieś i gm. Lyse poczta Lyse	1 VII 1938 r.	Prezes: Poloniusz Stanisław Wiceprezes: Starbnik: Koleszyk Władysław Sekretarz: Piadziński Piotr Marian Członkowie: Kiersnowski Bolesław Bajgier Józef Pawłowski Henryk	92	64	SN

Ostrołęka, dnia 16 września 1938 r.

sygn.: f. 68, op. 1, d. 1, k. 84.

Starosta Powiatowy
Dr Józef Świątkiewicz

Narodowo-chrześcijański ruch zawodowy (Zjednoczenie Zawodowe Polskie)

Lp.	Nazwa statutowa związku	Siedziba oddziału i adres	Data założenia	Skład zarządu oddziału	Ogólna ilość członków	Ilość członków płacących składki	Uwagi
1.	Zjednoczenie Kolejowców Polskich (oddział)	st. kolejowa Ostrołęka ul. Piłsudskiego 25	w 1922 r.	Prezes: Strzalecki Walenty Wiceprezes: Markowski Zygmunt Starbnik: Wiśniewski Bronisław Sekretarz: Muszyński Józef Członkowie: Stal Józef Oskroba Władysław Sztompka Ksawery	75	75	apolityczni, SN, prorządowi, bezpартyjni

Ostrołęka, dnia 16 września 1938 r.

sygn.: f. 68, op. 1, d. 1, k. 85.

Starosta Powiatowy
Dr Józef Świątkiewicz